

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GESKIEDENIS V1

MEI/JUNIE 2024

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 28 bladsye.

1. 1. BRONGEBASEERDE VRAE**1.1 Die volgende kognitiewe vlakke is gebruik om brongebaseerde vrae te ontwikkel:**

Kognitiewe Vlakke	Historiese vaardighede	Gewigstoekenning van vrae
VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Onttrek inligting uit bronne • Selektoring en organisasie van relevante inligting uit bronne • Definieer historiese begrippe/terme 	30% (15)
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretasie van bewyse uit bronne • Verduidelik inligting uit bronne • Analiseer bewyse uit bronne 	40% (20)
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreteer en evalueer bewyse uit bronne • Raak betrokke by bronne om bruikbaarheid, betroubaarheid, eensydigheid en beperkings vas te stel • Vergelyk en kontrasteer interpretasies en perspektiewe in die bronne en kom tot onafhanklike gevolgtrekkings 	30% (15)

1.2 Die inligting hieronder dui aan hoe brongebaseerde vrae geassesseer word:

- By die nasien van brongebaseerde vrae moet krediet gegee word vir enige ander geldige en toepaslike standpunte, argument, bewyse of voorbeelde.
- Met die toekenning van punte moet aandag gegee word aan hoe daar aan die vereistes van die vraag voldoen is.
- In die nasienriglyn word die vereistes van die vraag (vaardighede waaraan aandag gegee moet word) sowel as die vlak van die vraag in kursiefgedrukte skrif aangedui

1.3 Assesseringsprosedures vir brongebaseerde vrae

- Gebruik 'n regmerk (✓) vir elke korrekte antwoord.
- Gee aandag aan die puntetoekenning bv. (2 x 2) wat neerkom op twee redes en word twee punte elk toegeken (✓✓✓✓); (1 x 2) wat neerkom op een rede en twee punte toegeken word (✓✓).
- Indien 'n vraag 4 punte tel, word 4 regmerkies (✓✓✓✓) aangedui.

Paragraafvraag

Paragrafe behoort globaal (holisties) geassesseer te word. Beide die inhoud en die struktuur van die paragraaf moet in berekening gebring word wanneer punte toegeken word. Die volgende stappe moet gebruik word wanneer 'n antwoord op 'n paragraafvraag geassesseer word:

- Lees die paragraaf en plaas 'n kolpunt (.) by elke punt binne-in die teks waar die kandidaat relevante bewyse gebruik het om die vraag te beantwoord.
- Lees die paragraaf weer om die mate te evalueer waarin die kandidaat in staat was om relevante bewyse te gebruik om die paragraaf te beantwoord.

- Maak regmerkies (✓) wat aan die kandidaat vir die paragraaf toegeken is aan die einde van die paragraaf; sowel as die vlak (1, 2 of 3) soos aangedui in die holistiese rubriek en lewer kort kommentaar, bv.

✓✓✓✓ Vlak 2

Gebruik meestal relevante bewyse om 'n basiese paragraaf te skryf.

- Tel al die regmerkies vir die brongebaseerde vrae op en skryf dan die punt op die kantlyn regs onder, bv. $\frac{32}{50}$
- Maak seker dat die totale punte akkuraat na die buiteblad van die antwoordeboek oorgedra word.

2. OPSTELVRAE

2.1 Die opstelvrae vereis dat kandidate:

In staat sal wees om hul argument op 'n logiese en samehangende wyse te stel. Hulle moet die relevante inligting kan selekteer, organiseer en bymekaarvoeg sodat dit vir hulle moontlik sal wees om 'n redelike reeks feite of 'n effektiewe argument te kan weergee om sodoende die gestelde vraag te beantwoord. Dit is noodsaaklik dat 'n opstel 'n inleiding, 'n samehangende en gebalanseerde liggaam van bewyse en 'n slot het.

2.2 Nasien van opstelvrae

Kandidate mag enige ander toepaslike inleiding en/of samevatting hê as dit wat ingesluit is by 'n riglyn vir nasien van 'n spesifieke opstel.

2.3 Globale assessering van 'n opstel

Die opstel sal holisties (globaal) geassesseer word. Hierdie benadering vereis dat die onderwyser die opstel as 'n geheel sal bepunt sonder om die hoofpunte afsonderlik te bepunt. Hierdie benadering moedig die leerder aan om 'n oorspronklike argument aan te bied deur relevante bewyse te gebruik om 'n argument te ondersteun. Daar sal **nie** van die leerder verwag word om slegs inhoud (feite) neer te skryf om 'n vlak 7 (hoë punt) te behaal nie. Hierdie benadering sal leerders ontmoedig om opstelle voor te berei en te reproduseer sonder om die spesifieke vereistes van die vraag in ag te neem. Holistiese nasien van opstelle gee krediet aan leerders se mening, ondersteun deur bewyse. Anders as by inhoudsgebaseerde nasien, word leerders met holistiese assessering nie vir ontoereikende taalgebruik gepeenaliseer nie, aangesien die klem op die volgende val:

- Die leerder se interpretasie van die vraag
- Die toepaslike seleksie van feitelike bewyse (relevant inhoudseleksie)
- Die konstruksie/daarstelling van 'n argument (beplan, gestruktureer en 'n onafhanklike argument)

2.4 Assesseringsprosedures van die opstel

2.4.1 Hou die sinopsis in gedagte wanneer die opstel nagesien word.

2.4.2 Tydens die deurlees van die opstel moet regmerkies toegeken word vir 'n relevante inleiding (aangedui met 'n kolpunt ('bullet') in die nasienriglyne), vir elke hoofaspek/liggaam van die opstel wat die argument ondersteun (aangedui met 'n kolpunt ('bullet') in die nasienriglyne) en 'n relevante slotopmerking (aangedui met 'n kolpunt ('bullet') in die nasienriglyne)
Bv. In 'n opstel waar daar 5 hoofpunte is, sal daar dus 7 regmerkies wees.

2.4.3 Hou die **PEEL**-struktuur in gedagte by die assessering van 'n opstel.

P	Punt: Die kandidaat lei die opstel in met 'n argument/'n duidelike hoofpunt. Elke paragraaf moet 'n punt bevat wat die hoofpunt (argument) wat in die inleiding gemaak is, ondersteun.
E	Verduideliking: Die kandidaat moet in groter detail bespreek waarom die hoofpunt (argument) gaan en hoe dit verband hou met die vraag wat gevra is.
E	Voorbeeld: Die kandidate moet die vraag beantwoord deur inhoud te selekteer wat relevant is tot die argument. Relevante voorbeelde moet gegee word om argument vol te hou.
L	Skakel: Kandidate moet seker maak dat die argument deurgaans in die opstel onderhou word en samehangend geskryf is.

2.4.3 Die volgende simbole MOET gebruik word in die assessering van 'n opstel:

- Inleiding, hoofaspekte en slotopmerking nie behoorlik gekontekstualiseer nie

^

- Verkeerde stelling

- Irrelevante stelling

|
|
|

- Herhaling

R

- Analise

A✓

- Interpretasie

1✓

- Argument

LOA ⇕

2.5 Die matriks

2.5.1 Gebruik van die matriks vir die assessering van opstelle

By die nasien van opstelle, moet die kriteria gebruik word wat in die matriks voorsien word. Tydens die assessering van 'n opstel moet beide die inhoud en die aanbieding in ag geneem word. 'n Punt word toegeken by die snypunt van die inhoud en aanbieding, gebaseer op die sewe vaardigheidsvlakke.

- (a) Met die eerste deurlees van die opstel word daar bepaal tot watter mate die hoofmomente gedek is om en die **inhoudsvlak** (op die matriks) vas te stel.

I	VLAK 4	

- (b) Die tweede deurlees van die opstel sal die vlak (op die matriks) van die **aanbieding** bepaal.

I	VLAK 4	
A	VLAK 3	

- (c) Ken 'n algehele punt toe met behulp van die matriks.

I	VLAK 4	}26–27
A	VLAK 3	

KOMMENTAAR

Sommige weglatings in die inhoudsdekking.
Poog om 'n argument te handhaaf.

GLOBALE NASIENMATRIKS VIR OPSTELLE: TOTAAL: 50

	VLAK 7	VLAK 6	VLAK 5	VLAK 4	VLAK 3	VLAK 2	VLAK 1*
AANBIEDING INHOUD 	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. Goeie sintese van inligting. Het 'n goed gebalanseerde, oorspronklike argument ontwikkel met bewyse. Argument deurgaans volgehou en verdedig. Onafhanklike gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. 'n Relevante argument is gevolg. Bewyse gebruik om die argument te verdedig. Poog om 'n onafhanklike gevolgtrekking uit die bewyse te maak om die argument te ondersteun.	Goed beplande en gestruktureerde opstel. Poog om 'n duidelike argument te ontwikkel. Gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Argument beplan en gestruktureer. Bewyse tot 'n sekere mate gebruik om argument te ondersteun. Slotsom bereik op grond van bewyse.	Toon soms bewys van 'n gestruktureerde en beplande argument. Poog om 'n argument vol te hou. Gevolgtrekking nie duidelik ondersteun deur bewyse nie.	Poging aangewend om antwoord te struktureer. Grootliks beskrywend of poog om argument te ontwikkel. Geen poging om 'n gevolgtrekking te maak nie.	Weinig of geen poging om die opstel te struktureer nie.
VLAK 7 Vraag is ten volle beantwoord. Inhoudskeuse ten volle relevante tot argument wat gevolg is.	47–50	43–46					
VLAK 6 Vraag is beantwoord. Inhoudseleksie relevante tot argument wat gevolg is	43–46	40–42	38–39				
VLAK 5 Vraag grotendeels beantwoord. Inhoud toereikend en relevante.	38–39	36–37	34–35	30–33	28–29		
VLAK 4 Vraag herkenbaar in antwoord. Sommige weglatings of irrelevante keuse van inhoud.			30–33	28–29	26–27		
VLAK 3 Keuse van inhoud hou verband met vraag, maar beantwoord dit nie. Hou soms nie verband met die vraag nie. Weglatings.				26–27	24–25	20–23	
VLAK 2 Vraag ontoereikend beantwoord. Inhoud skraal.					20–23	18–19	14–17
VLAK 1* Vraag ontoereikend beantwoord of glad nie. Ontoereikend of irrelevante inhoud.						14–17	0–13

***Riglyne vir die toekenning van 'n punt vir Vlak 1:**

- Vraag glad nie beantwoord nie/totaal irrelevante inhoud; geen poging om die opstel te struktureer nie = 0
- Inhoudseleksie sluit basiese en algemene irrelevante inligting in; geen poging om die opstel te struktureer nie = 1–6
- Vraag ontoereikend en vaag beantwoord ; min poging om die opstel te struktureer = 7–13

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAE**VRAAG 1: HOE HET DIE MARSHALL-PLAN IN 1947 TOT KOUE OORLOG-SPANNING TUSSEN DIE SOWJETUNIE EN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA) BYGEDRA?**

1.1

1.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A - L1]*

(a)

- '... om vrye handel en ope markte te bevorder ...' (1 x 1) (1)

(b)

- '... om waar hulle ook al kon kommunisme te versprei' (1 x 1) (1)

1.1.2 *[Definisie van 'n konsep uit Bron 1A - V1]*

- 'n Politieke teorie/ideologie gebaseer of die skrywe van Karl Marx met die doel op 'n klaslose samelewing in Europa om van die vernietiging van die Tweede Wêreldoorlog te herstel
- 'n Ekonomiese stelsel waar Europa die land, fabrieke, besittings en rykdom vir alle Europese lande besit en beheer sodat hulle herstel van die vernietiging wat deur die Tweede Wêreldoorlog veroorsaak is.
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]*

- '... die bevolking van Europa - wie se stemme nodig was om hul lande se deelname aan die program goed te keur-was sterk gekant teen die vooruitsigte om tussen ideologies te kies ...'
- ' bevrees dat toenemende Sowjet-Amerikaanse spanning tot nog 'n wêreldoorlog sou lei'
- '... die kwessie van binnelandse goedkeuring' (enige 2 x 1) (2)

1.1.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]*

- Die Kongres was nie bereid/uitgeput om buitelandse hulp aan Europa goed te keer nie omdat dit gevoel het hulle genoeg bygedra het tot die verbetering van die Europese ekonomie
- Die Kongres voel dat die hulp wat hulle aan Europa gebied het nie enige veranderinge gebring het nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.2

1.2.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]*

- '... om die situasie te verbeter... '
- '... om die Europese wêreld op hulle weg na herstel te help' (2 x 1) (2)

1.2.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]*

- 'Hierdie is die Europeërs se saak'
- 'Ek dink die inisiatief moet van die Europa af kom'
- 'Die program moet 'n gesamentlike een wees, waarmee 'n aantal, indien nie alle Europese nasies saamstem' (3 x 1) (3)

1.2.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1B - V2]*

- Die VSA sal hulp aanbied sonder politieke motiewe
- Die hulp wat die VSA gaan aanbied sal geen bymotiewe het nie/skuil agter sy hulp aan Europa
- Kommunistiese lande kon ook voordeel tref uit die Marshall Plan
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.3

1.3.1 *[Analise van bewyse uit Bron 1C – V2]*

- Dit was deur die gevolge van die Tweede Wêreldoorlog vernietig
- Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)

1.3.2 *[Analise van bewyse uit Bron 1C- – V2]*

- Om Europa te help om ekonomies te herstel/ armoede uit te wis/verlig
- Om die verspreiding van kommunisme na ander Europese lande te stop
- Om dollar-diplomasie te bevorder
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.3.3. *[Analise van bewyse uit Bron 1C – V2]***Verteenwoordig**

- Finansiële hulp aan Europese lande
- Kapitalisme as 'n ideologie van die Weste
- Simbool van hoop
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.4

1.4.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]*

- '... dit was definitief 'n verwerping van die Marshall-plan
- 'Die kwessie van Amerikaanse ekonomiese hulp ... dien as 'n dekmantel (verskoning) vir die Britse en Franse regerings om aan te dring op die stigting van 'n nuwe organisasie...'
- (enige 1 x 1) (1)

1.4.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1D – V1- V2]*

- Dit sou veroorsaak dat Europese lande van die VSA afhanklik wees
- Dit sou kommunistiese invloed op Europese lande beëindig
- Die vyand (Duitsland) sou voorsien was van middele om te herstel en 'n dreigement word langs die grens van die Sowjetunie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.4.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]*

- '... gebaseer op die ontwikkeling van politieke en ekonomiese verhoudings tussen state met gelyke regte...'
- '... gebaseer op die oorheersende posisie van een of vele sterk Magte, in verhouding tot ander lande' (2 x 1) (2)

1.4.4 *[Definisie van historiese term uit Bron 1D – V1]*

- 'n staat waar lande onafhanklike(self) beheer oor eie politieke, ekonomiese, geregtelike en sosiale sferes van die lewe uitoefen
- 'n Situatie waar daar geen inmenging in die binnelandse sake van ander lande is nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.4.5 *[Bepaal die beperking van Bron 1D – V3]***Die bron is BEPERK omdat:**

- Dit verteenwoordig slegs die Sowjetunie se regering se standpunt-wat die Marshall-plan verwerp
 - Die skrywer is Molotov (Sowjetunie Buitelandse Sake Minister) wat nie die Marshall-plan ondersteun nie
 - Dit is bevooroordeeld teenoor die Marshall-plan omdat sy doel was om dit te kritiseer as 'n wapen van inmenging in die binnelandse sake van ander lande
 - Die taalgebruik bv., voorgestelde leidende vraag soos... 'Waarna sal die verwesenliking van die Frans-Britse voorstel lei? Dit sal na niks lei nie' bedoel dat dit die kapitaliste wou diskrediteer
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.5 *[Vergelyking van bewyse in Bron 1C en 1D om verskille te bepaal – L3]*

- Bron 1C beeld Europa as 'n donker kontinent uit gereed om hulp van die Marshall Plan te ontvang terwyl Bron 1D na die stigting van die Marshall Plan om in die binnelandse sake van ander lande in te meng verwys
- Bron 1C wys die Marshall-plan met VS dollar tekens wat bedoel is om Europa na sy ekonomiese herstel te ondersteun terwyl Bron 1D die Marshall-plan beskou as 'n dekmantel om Europa te domineer
- Bron 1C verwys na die Marshall-Plan in 'n positiewe nuwe lig in die Weste waarin Molotov die Marshall-Plan verwerp as gevolg van sy negatiewe inmenging in Bron 1D
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.6 *[Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – L3]*

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

- Die Verenigde State van Amerika (VSA) en die Sowjetunie het verskillende houdings ten opsigte van hulle politieke doelwitte vir na-oorlogse Europa ingeneem (Bron 1A)
- Die VSA deur middel van die Marshall-plan beoog om om vrye handel en ope markte (kapitalisme) te bevorder om kommunisme te onderdruk (Bron 1A)
- As die Marshall-plan deur Europese kiesers sou aanvaar word, moet dit nie in die konteks van 'n Sowjet-Amerikaanse konflik vasgevang word nie (Bron 1A)
- Die meeste lede van die Amerikaanse Kongres sou finansiële hulp aan die Marshall-Plan ondersteun omdat hulle stoere/sterk anti-kommunisties is. (Bron 1A)
- Die VSA was bereid om als deur die Marshall-plan te doen om politieke en ekonomiese stabiliteit te handhaaf (Bron 1B)
- Die VSA was gereed om enige regering teen te staan wat beskou kon word dat dit ellende veroorsaak om polities of anders voordeel daaruit tref (eie kennis)
- Die Weste beskou die Marshall-plan as 'n nuwe lig vir die donker kontinent van Europa (Bron 1C)
- Die Marshall-plan word as 'n lewenslyn vir Europese lande uitgebeeld deur die Amerikaanse dollars in vergelyking met kommunisme (Bron 1C)
- Die Marshall-plan was gebruik om kapitalisme teen kommunisme in Europa te verskans (eie kennis)
- Die Sowjetunie wou die fondse beheer wat Duitsland van die Marshall-plan ontvang (eie kennis)
- Die Sowjetunie verwerp die Marshall-plan (Bron 1D)
- Die VSA het voortgegaan om die Marshall-plan te implementeer ten spyte van teenkating van die Sowjetunie (eie kennis)
- Die Sowjetunie sien die Marshall-plan as 'n verskoning deur die VSA om in die binnelandse sake van Europese lande in te meng (Bron 1D)
- Die Sowjetunie sien die Marshall-plan as 'n plan om die rigting te bepaal waarin Europese industrie moet ontwikkel (Bron 1D)
- Die Sowjetunie sien die VSA oorheers ander lande en poog om hulle van hul onafhanklikheid te ontnem (Bron 1D)
- Die Sowjetunie sien dat die Marshall-plan Europa in twee vyandige kampe verdeel (Bron 1D)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon min of geen begrip van hoe die Marshall-plan tot koue oorlog spanning tussen die Sowjetunie (USSR) en die Verenigde State van Amerika (VSA) in 1947 bygedra het. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. toon 'n bietjie begrip van hoe die Marshall-plan tot koue oorlog spanning tussen die Sowjetunie (USSR) en die Verenigde State van Amerika (VSA) in 1947 bygedra het • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip van hoe die Marshall-plan tot koue oorlog spanning tussen die Sowjetunie (USSR) en die Verenigde State van Amerika (VSA) in 1947 bygedra het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 2: WAAROM HET BUITELANDSE LANDE IN DIE 1970's BY DIE ANGOLESE BURGEROORLOG BETROKKE GERAAK?

2.1

2.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*

- 'Marcelo Caetano' (1 x 1) (1)
- DO NOT MARK**

2.1.2 *[Definisie van 'n historiese term uit Bron 2A – V1]*

- 'n Leier wat totale beheer oor 'n land uitoefen/akkommodeer geen opposisie/Forseer
- 'n Leier wat deur bevel nie deur 'n grondwet van die land regeer nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A - V1]*

- 'National Front for the Liberation of Angola (FNLA)'
- 'Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA)'
- 'National Union for the Total Independence of Angola (UNITA)' (3 x 1) (3)

2.1.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2A – V2]*

- Die VSA wou die FNLA en UNITA gebruik om kapitalisme in Angola te beskerm
- Die VSA was vasbeslote om die verspreiding van kommunisme in Angola te stop
- Om die VSA se ekonomiese belange in Angola te beskerm
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.2

2.2.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2B - V1]*

- 'Toe Russiese hulp aan die MPLA hervat is' (1 x 2) (2)

2.2.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – V2]*

- Om Roberto se FNLA wat deur die VSA ondersteun was te versterk
- Sodat die FNLA VSA kapitalistiese propaganda deur 'n televisiestasie en koerant versprei/ begin kapitalistiese media propaganda
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.2.3 *[Verduideliking van historiese konsep uit Bron 2B – V2]*

- Die tydelike regering wat deur die MPLA, FNLA en UNITA in Angola gestig was ter voorbereiding vir die verkiesings in 1975
- Die tydelike regering wat in Angola begin is na die Alvor Ooreenkoms in Januarie 1975 geteken was
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.2.4 [Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – V2]

- Die VSA moes sy rol as verdediger van demokrasie in Angola behou
- Die VSA besluit om 'n groter rol in die Angolese burgeroorlog te speel omdat dit sy posisie as wêreldleier behou
- Die VSA wou sy reputasie as rolspeler terugkry
- Die VSA voorsien die FNLA met finansiële en militêre hulp om die verspreiding van kommunisme in Angola te stop

Enige ander relevante antwoord

(enige 1 x 2)

(2)

2.3

2.3.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]

- 'Daardie Suid-Afrikaanse inval sou onsuksesvol gewees het'

(1 x 2)

(2)

2.3.2 [Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]

- '... terwyl Suid-Afrikaners langs die kus op beweeg/opgeruk het...'
- '...want Luanda sou val'

(enige 1 x 2)

(2)

2.3.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]

- '... indien die Sowjetunie sou inmeng, wou hulle hê dat die Amerika moes ingryp...'
- '... dat Amerika openlik en ten volle die Suid-Afrikaanse inval in Angola moes goedkeur...'

(2 x 1)

(2)

2.3.4 [Interpretasie van bewyse uit Bron 2C – V2]

- Dit was 'n geheime militêre operasie
- Om die Suid-Afrikaanse weermag te versterk sodat hulle die Kubaanse en Angolese weermagte/leërs verslaan
- Enige ander relevante antwoord

(1 x 2)

(2)

2.3.5 [Bepaal betroubaarheid van Bron 2C – V3]

Die bron is BETROUBAAR want

- Is geneem uit 'n onderhoud tussen Piero Gleijeses en D Denvir (eerstehandse inligting/direkte bron)
- Die ondervraagde Piero Gleijeses is 'n Geskiedenis Professor
- Sy doel is om besonderhede oor Kuba en Suid-Afrika se deelname in die Angolese burgeroorlog te gee
- Enige ander relevante antwoord

(enige 2 x 2)

(4)

2.4

2.4.1 [Interpretasie van bewyse uit Bron 2D – V2]

- Dit hou verband met Kuba se idee van militêre internasionalisme (ondersteun ander lande militêr)
- Dit impliseer dat Kuba gereed was om revolusies oral in die wêreld te ondersteun Angola ingesluit.
- Enige ander relevante antwoord

(enige 1 x 2)

(2)

2.4.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2D - L2]*

- Kuba het nie baie finansieel van Angola verwag in ruil vir sy ondersteuning om die kommunistiese ideologie te beskerm nie
- Fidel Castro was bereid om dit maklik te maak vir lande soos Angola wat wapens genodig het deur maklike betalingsvoorwaardes aan te bied
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.4.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2D – L2]*

- Ontspan en gereed om militêr uit te help
- Gereed om ondersteuning aan te bied om revolusies oral in die wêreld deur maklike betalingsvoorwaardes te ondersteun
- Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)

2.5 *[Vergelyking van bewyse in Bron 2C en 2D - L3]*

- Bron 2C noem dat Kubaanse intervensie in Angola beslissend was omdat hulle daarin kon slaag om die Suid-Afrikaanse weermag uit te druk en Bron 2D wys dat Castro wapens en militêre ondersteuning aan Angola verskaf
- Bron 2C verwys na Angola wat 'n desperate beroep op Kuba gedoen het vir hulp in Bron 2D toon Castro (Kuba) se geweerwinkel gereedheid om Angola te help met woorde soos 'Oop Kom Binne', 'Maklike Betalingsvoorwaardes', 'Konsessies Gemaak', 'Revolusie-afslagverkoping' en 'Alle groot Hemisfere Aanvaar'
- Beide bronne lê klem op Castro (Kuba) se gereedheid om Angola te ondersteun
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.6 *[Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – L3]*

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

- Aan die einde van kolonialisme in Angola, het die drie nasionalistiese bewegings in Angola (MPLA, FNLA en UNITA, amper oorlog teen mekaar gevoer as gevolg van verskillende ideologies (Bron 2A)
- Die Suid-Afrikaners en Kubaanse het onmiddellik in Angola betrokke geraak (Bron 2A)
- Die VSA ondersteun die kapitalistiese FNLA, die Sowjetunie en Kuba ondersteun kommunistiese MPLA en Suid-Afrika ondersteun kapitalistiese UNITA (Bron 2A)
- FNLA is ook deur China ondersteun (eie kennis)
- Buitelande was in Angola se minerale geïnteresseerd (eie kennis)
- Die VSA word onrustig toe die MPLA na die Sowjetunie uitreik vir hulp (Bron 2B)
- Die VSA verskaf finansiële ondersteuning aan die FNLA se Roberto Holden om 'n indruk in die oorgangsregering te maak (Bron 2B)
- Die VSA se hoof bekommernis was dat die Sowjet oorwinning in Angola die magbalans in die wêreld omkrap (Bron 2B)
- Die VSA vrees die domino teorie neem Afrika oor (eie kennis)
- Die VSA se reputasie was skadu gelei deur sy nederlaag in die Viëtnamese oorlog (Bron 2B)
- VSA se nederlaag in Vietnam maak Kissinger bekommerd, hy voel dat die voormalige 'n sterker toon van mag in Angola moes wys om Amerika se gesag te herstel (Bron 2B)
- Suid-Afrikaners tree in omdat hulle die Sowjette en Kubaanse betrokkenheid as deel van 'n kommunis plan beskou wat Suidelike Afrika wou oorheers (Bron 2C)
- Suid-Afrika ondersteun die FNLA en UNITA omdat hulle hulself verbind het om die MPLA teen te staan (eie kennis)
- Suid-Afrika werf ondersteuning by die VSA deur 'n anti-kommunis standpunt in Angola in te neem (Bron 2C)
- Die Kubane verskaf wapens aan Angola om 'n Suid-Afrikaanse inval te voorkom (Bron 2D)
- Kuba was deur sy idee van militêre internasionalisme gedryf (ALLE GROOT HEMISFERE AANVAAR) om oral in die wêreld ondersteuning te bied (Bron 2D)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon min of geen begrip van waarom buitelandse lande by die Angolese burgeroorlog in die 1970s betrokke geraak het. Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. toon 'n bietjie begrip van waarom buitelandse lande by die Angolese burgeroorlog in die 1970s betrokke geraak het. Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip van waarom buitelandse lande by die Angolese burgeroorlog in die 1970s betrokke geraak het. Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 3: HET DIE VRYHEIDSOMERVELD TOEG IN DIE 1960s DAARIN GESLAAG OM KIESERSREGISTRASIEUITDAGINGS WAARVOOR SWARTES (SWART AMERIKANERS) IN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA) TE STAAN GEKOM HET, TE OORKOM?

3.1

3.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*

- 'Alhoewel swartes* byna die helfte van die populasie/bevolking in Mississippi opmaak, was slegs vyf present geregistreer om te stem'
- 'In sommige streke, was geen swart persoon geregistreer om te stem nie'
- '...druk op die regering kon uitoefen om hul regte te beskerm'

(enige 2 x 1) (2)

3.1.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*

- '... ingewikkelde registrasievorms te voltooi'
- '... help ook arm mense om hulp van die regering te kry ...'
- '... leer swart kinders hoe om te lees en skryf.'

(3 x 1) (3)

3.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*

- As gevolg van COFO se pogings'

(1 x 1) (1)

3.1.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3A – V2]*

Dat:

- Die Burgerregtebeweging was nie-rassisties
- Dit was 'n stryd in die VSA waar inwoners geëis het dat almal stemreg moet het
- Meeste van die wit burgerregte aktiviste het by die swart Amerikaners aangesluit om diskriminasie in die VSA te beëindig
- Die wit studente was daartoe verbind om toe te sien dat swart Amerikaners nie deur geletterdheidstoetse moes gaan nie
- Enige ander relevante antwoord

(enige 2 x 2) (4)

3.2

3.2.1 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3B – V2]*

- Dit verteenwoordig die federasie van state van die VSA
- Dit verteenwoordig stede in die Suide wat meer diskriminerend as in die Noorde was'
- Dit verteenwoordig wit oppergesag/heerskappy
- Enige ander relevante antwoord

(enige 1 x 2) (2)

3.2.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3B - V2]*

- Dit was nie standaard geletterdheidstoetse nie
- Die moeilikheidsgrade van die kiesers registrasie geletterdheidstoetse was gereeld verander om toe te sien dat swart Amerikaners nie slaag nie
- Nuwe kiesers registrasie geletterdheidstoetse was ontwerp om toe te sien dat swart Amerikaners nie vir die stem kwalifiseer nie
- Enige ander relevante antwoord

(enige 2 x 2) (4)

3.2.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3B - V2]*

- Vrae wat gestel is, het geen verbintenis met enige aspek van stem gehad nie
- Die vrae is opsetlik moeilik gemaak om te voorkom dat swart Amerikaners nie kan stem nie
- Die druipegysyfer was te hoog en regverdig die feit dat swart Amerikaners nie in die verkiesings proses deelneem nie
- 'n Bottel met die merk TEL DIE JELLIEBONE dien as voorbeeld van 'n onregverdige vraag
- Bevorder diskriminasie teen swart Amerikaners
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.3

3.3.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3C - V1]*

- 'was daar geen gekose swart amptenare in die distrik nie'
- 'die enigste ding wat die wittes kon doen, was om my dood te maak' (enige 1 x 1) (1)

3.3.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3C – V2]*

- Sy was doelbewus laat druipeg om swart Amerikaners te ontmoedig om vir die stem te registreer
- Die geletterdheidstoetse is opsetlik ingewikkeld en moeilik gemaak om dit te kan slaag
- Die Federale regering wou toesien dat min swart Amerikaners kwalifiseer vir die stem ongeag hul vermoë om te kan lees en skryf
- Sy het die geletterdheidstoets gedruip omdat sy deur die KKK geïntimideer was
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.3.3 *[Definisie van historiese term uit Bron 3C-V1]*

- Georganiseerde aksie vanuit die samelewing wat daarop gemik is om 'n sekere doel te bereik
- Niegewelddadige aksie ten opsigte van 'n spesifieke eis
- Mobilisering van die samelewing om 'n sekere doelwit te bereik
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.3.4 *[Bepaal die bruikbaarheid van die bewyse in Bron 3C-V3]***Die bron is BRUIKBAAR want:**

- Die uittreksel het direkte woorde wat deur Fannie Lou Hamer geopper is
- Dit het in 'n nasionale koerant verskyn- *The Washington Post*
- Fannie Lou Hamer was 'n aktivis van die Burgerregte, 'n lid van die SNCC en stigter van die Mississippi Freedom Democratic Party
- Dit werp lig op die uitdagings wat swart kiesers in die gesig gestaar het as gevolg van die kiesers registrasie toetse
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.4 [Vergelyking van bewyse uit Bron 3B en 3C – V3]

- Bron 3B beeld 'n swart Amerikaanse persoon uit wat deur 'n moeilike kiesers registrasie geletterdheidstoets gaan en Bron 3C stel voor dat dit van swart Amerikaners verwag was om 'n geletterdheidstoets te ondergaan om hulle te ontmoedig om te stem/Beide bronne wys hoe swart Amerikaners ingewikkelde kiesers registrasie geletterdheidstoetse moes ondergaan
- Bron 3B wys 'n bottel met die merk Tel die jelliebone as 'n vereistes wat voldoen moet word om vir die stem te kwalifiseer en in Bron 3C was swart Amerikaners geïntimideer deur antwoorde te verskaf vir persoonlike vrae om vir die stem te kwalifiseer
- Beide bronne noem hoe swart Amerikaners geïntimideer was deur die rassistiese regering amptenare gedurende hul kiesersregistrasie tydperk
- Beide bronne verduidelik hoe die VSA se grondwet deur die federale stede misken word en hoe dit nie daarin slaag om die regte van swart Amerikaners te beskerm nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.5

3.5.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3D- V1]

- '... sonop tot sonondergang aandklokke ingestel (beperkings) ...'
- '... gepoog om die implementering van die VryheidSkole te verban.'
- (2 x 1) (2)

3.5.2 [onttrekking van bewyse uit Bron 3D- V1]

- 'James Chaney'
- 'Andrew Goodman'
- 'Michael Schwerner'
- 'Medger Evers' (enige 3 x 1) (3)

3.5.3 [Verduideliking van historiese term uit Bron 3D- V2]

- Stelsel van magsdeling tussen die gesentraliseerde nasionale regering en plaaslike staatsregering in die VSA
- Gesentraliseerde regering wat verantwoordelik is om wet en orde en die algemene welstand van die VSA se burgers te handhaaf
- Gesentraliseerde vorm van regering wat beperkte en basiese wetgewende, uitvoerende en regterlike magte aan staatsregerings toelaat
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.5.4 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3D- V2]

Baie swart Amerikaners

- is uitgesluit omdat omtrent die helfte van die bevolking swart Amerikaners was
- het bedreig gevoel en was bang om te stem
- was ontmoedig deur onregevrige geletterdheidstoetse
- was bang vir die geweld deur die KKK
- wat geregistreer is om te stem was onaanvaarbaar laag
- kon geles en skryf het om die kiesersregistrasie geletterdheidstoetse te slaag
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.6 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – L3]

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

SUKSESVOL

- Duisende college studente-die meerderheid wittes was na Mississippi gebring om kiesers te registreer en in Vryheidskole te onderrig (Bron 3A)
- Fanie Louw het gestaan vir Kongres as Mississippi Freedom Demokratiese Party leier (Bron 3C)
- Lei tot die groeiende mag van die BurgerregteBeweging (Bron 3D)
- Aktiviste verhoog hul nasionale profiel (Bron 3D)
- Het stigting van 'n nasionale beweging aangewakker (Bron 3D)
- President Lyndon Johnson onderteken die Stemregwet in 1965 (Bron 3D)

NIE SUKSESVOL

- Die meerderheid swart Amerikaners was belet om te registreer om te stem in Mississippi en ander Suidelike stede (Bron 3A)
- Ingewikkelde en moeilike kiesersregistrasietoetse (Bron 3A en 3B)
- Meeste van die swart Amerikaners in die Suidelike stede was ongeletterd (Bron 3A)
- Wit student aktiviste was aan polisie brutaliteit blootgestel gedurende kiesersregistrasie veldtogte (Bron 3A)
- Die media was deur die polisie geteister daarom was internasionale blootstelling beperk (eie kennis)
- Die federale stede het die uitspraak van die hooggeregshof geminag wat beslis het dat alle Amerikaners die reg het om te stem (Bron 3B)
- Swart Amerikaners was nie by enige distrik (plaaslike regering) verteenwoordig nie (Bron 3C)
- Die swart Amerikaners was die reg tot basiese en siviele menseregte soos onderwys ontnem (Bron 3C)
- Die rassitiese groepe soos die Ku Klux Klan het Vryheidsomroepers vermoor en geterroriseer (Bron 3C en 3D)
- Daar was teen Fannie Lou Hamer gediskrimineer op distriksvlak deur die wit rassitiese politieke leiers wat gedreig het om haar dood te maak (Bron 3C)
- Aandklokke ure in Mississippi (Bron 3D)
- Die federale en nasionale regering het misluk om te reageer op die wrede polisieaanvalle gedurende die veldtogte te stop nie (Bron 3D)
- Die FBI het die KKK-moorde verdedig en die klagtes teen hulle is uitgegooi (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon min of geen begrip of die Vryheidsomerveldtog daarin geslaag het om kiesersregistrasie uitdagings wat swart (Afro-Amerikaners) in die Verenigde State van Amerika (VSA) in die 1960s in die gesig gestaar het aan te spreek. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. toon 'n bietjie begrip of die Vryheidsomerveldtog daarin geslaag het om kiesersregistrasie uitdagings wat swart (Afro-Amerikaners) in die Verenigde State van Amerika (VSA) in die 1960s in die gesig gestaar het aan te spreek. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip of die Vryheidsomerveldtog daarin geslaag het om kiesersregistrasie uitdagings wat swart (Afro-Amerikaners) in die Verenigde State van Amerika (VSA) in die 1960s in die gesig gestaar het aan te spreek. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

AFDELING B: OPSTELVRAE**VRAAG 4: DIE UITBREIDING VAN DIE KOUE OORLOG: GEVALLESTUDIE – VIËTNAM**

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat op relevante bewyse gebaseer is deur analitiese en interpretasievaardighede te gebruik]

SINOPSIS

Kandidate moet verduidelik of hulle met die stelling saamstem of nie. As hulle met die stelling saamstem, moet hulle verduidelik hoe die militêre taktieke wat deur die Verenigde State van Amerika toegepas is daarin geslaag het om die Viëtkong tydens die Viëtnam oorlog tussen 1963 en 1975 te verslaan. Indien kandidate nie met die stelling saamstem nie, moet hulle hulle argumente met relevante historiese bewyse ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

- Inleiding: Kandidate moet 'n standpunt inneem deur aan te dui of hulle met die stelling saamstem of nie dat die militêre taktieke wat deur die Verenigde State van Amerika toegepas is daarin geslaag het om die Viëtkong tydens die Viëtnam oorlog tussen 1963 en 1975 te verslaan. Hulle moet ook in hooftrekke beskryf hoe hulle beoog om hulle argumente te motiveer.

UITBREIDING

Fokus op die militêre taktieke wat deur beide die VSA en die Viëtkong gebruik is.

- Onmiddellike omstandighede voor die oorlog
 - Die verdeling van Viëtnam en die vorming van die Viëtkong (Agtergrond)
 - Redes vir die VSA se betrokkenheid: inperking en domino-teorie
- VSA eerste ingryping in Suid-Viëtnam (Vrees vir Domino teorie) – het wapens en militêre raadgevers teen die Viëtkong (Viëtnamese kommuniste) gestuur
- Ho Chi Minh-roete en die belangrikheid daarvan (gebruik deur die Viëtmính [kommunistiese guerrillas uit Noord-Viëtnam] om die Viëtkong te ondersteun) in die suide
- VSA stel Veilige Dorpie-beleid ('Safe Village' policy)/Kleinboerdorpie-strategie ('Hamlet strategy')/'Villagisation' (hervestiging van mense in nuwe dorpe) bekend – probeer om guerrillas van dorpenaars te isoleer/af te skei (1962)/Veilige Dorpie-beleid ('Safe village policy') het misluk omdat die Viëtkong binne-in dorpies gefunksioneer het
- Die Golf van Tonkin-insident en oplossing (1964)/Die VSA het gevoel dat die oorlog in Viëtnam nie 'n konvensionele oorlog soos die Tweede Wêreldoorlog is nie
- VSA stuur op 8 Maart 1965, 3 500 Marines en grondtroepe na Viëtnam/ konvensionele strategie word met guerrilla taktieke verwaar
- Operation Ranch Hand (1962–1971) – gebruik chemiese ontblaringsmiddels (Agent Orange om woud te vernietig) – (omgewingsfaktore) en Agent Blue (om landbouprodukte en voedsel te vernietig om die Viëtkong te verswak)
- Die gebruik van chemiese wapens het die VSA ongewild gemaak en is deur baie mense veroordeel
- President Johnson het in Maart 1965 Operation Rolling Thunder ingestel om die Viëtkong vinnig te elimineer – ondoeltreffendheid van 'n konvensionele strategie in vergelyking met onkonvensionele guerrilla-oorlogvoering
- Guerrilla-oorlogvoering deur die Viëtmính en Viëtkong (moeilik om guerrillas van dorpenaars (boere/kleinboere te onderskei)

- Viëtkong het met Tet Offensief (1968) teenoor VSA taktieke gereageer – verrassingsaanvalle op 100 stede (onkonvensionele strategieë) – VSA beheerde stede in lokval gelei
- Aantal Amerikaanse soldate wat gesterf het, het gestyg – lei tot anti-oorlogbetogings in die SA
- Hoogs doeltreffende gebruik van guerrillataktiek deur die Viëtkong
- VSA stuur jong en onervare soldate na Viëtnam
- VSA gebruik Soek-en-vernietig-beleid (missies) ('Search and Destroy Policy [missions]') (My Lai-massamoord) om dorpie wat die Viëtkong ondersteun
- Die gevolg was dat groot getalle burgerlikes gesterf het wat tot meer ondersteuning vir die Viëtkong gelei het
- Amerikaanse gruweldade en die My Lai-massamoord (Maart 1968) het die openbare mening teen die Amerikaans-gevoerde oorlog gedraai
- Noord-Viëtnam het militêre bystand van die USSR en China ontvang so die Viëtnam en Viëtkong het tot moderne wapens toegang gehad
- Guerrilla-oorlogvoering is doeltreffend deur die Viëtkong gebruik, bygestaan deur die Viëtnam uit die noorde, en hulle het taktieke soos fopstelsels, ondergrondse tonnels, verrassingsaanvalle, sabotasie (omgewingsfaktore) gebruik
- Die Viëtkong het hulle ondersteuningsbasis vergroot as gevolg van die taktieke wat teen die Amerikaanse soldate gebruik is
- Die Viëtnamese was verenig in die verdediging van hulle land
- Viëtnamisasie: President Nixon het met die beleid van strategiese onttrekking uit Viëtnam na vore gekom. Dit is ook WHAM (Winning the hearts and minds of the Viëtnamese) genoem wat die mislukking van Amerika om te keer dat Viëtnam 'n kommunistiese staat word en die daaropvolgende onttrekking aangedui
- Teen 1973 het die VSA alle troepe onttrek en President Nixon het op 27 Januarie 1973 die Parys Vredesooreenkoms onderteken – dit beëindig Amerikaanse betrokkenheid by die Viëtnam-oorlog
- Noord-Viëtnam het in 1975 beheer van Saigon oorgeneem
- Viëtnam was onder kommunistiese beheer verenig/VSA militêre taktieke het nie daarin geslaag om die Viëtkong te verslaan nie
- Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidate moet hulle argumente met 'n relevante slot saamvat. **[50]**

VRAAG 5: ONAFHANKLIKE AFRIKA: GEVALLESTUDIE – DIE KONGO

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat op relevante bewyse gebaseer is deur analitiese en interpretasievaardighede te gebruik]

SINOPSIS

Kandidate moet 'n krities bespreek of Mobutu Sese Seko positiewe veranderinge in die Kongo na onafhanklikheidswording in die 1960s deur sy politieke, ekonomiese en sosiale beleide gebring het. As sy beleide nie altyd positiewe veranderinge gebring het nie, moet kandidate ook na die negatiewe veranderinge verwys.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

Inleiding: Kandidate moet 'n kritiese standpunt inneem deur aan te dui of die beleide wat deur Mobutu Sese Seko ingestel is daarin geslaag het om positiewe veranderinge in die Kongo na onafhanklikheidswording te bring. Hulle moet aandui hoe hulle beoog om hul argument te ondersteun.

UITBREIDING**Politieke beleide**

- Die Kongo het op 30 Junie 1960 onafhanklikheid verkry met Joseph Kasavubu as President en Patrice Lumumba as Eerste Minister. Joseph Kasavubu het verkies dat die Kongo 'n federale staat is terwyl Patrice Lumumba ten gunste was van 'n sterk sentrale nasionale regering/Lumumba was ook in konflik met Moise Tshombe
- Die Kongo het met baie politieke onstabiliteit begin-met Tshombe wat op afskeiding van Katanga vir hulle onafhanklikheid gefokus het
- Mobutu het in 1965 mag by Kasavubu oorgeneem deur 'n coup d'état
- Hy het daarin geslaag om 'n vorm van politieke stabiliteit te bring (positiewe veranderinge)
- Mobutu het outokratiese maniere toegapas om politieke stabiliteit te bereik (negatiewe veranderinge)
- Mobutu het in 1967 daarin geslaag om die Katanga-rebellie te keer(positiewe veranderinge)
- en sy land 'n nuwe konstitusie as 'n eenpartystaat onder sy party, die Popular Movement for the Revolution (MPR), gegee (positiewe verandering)
- Die Kongo het binne die eerste vyf jaar na onafhanklikheid 'n eenpartystaat geword met alle opposisie onderdruk (negatiewe verandering)
- Mobutu het 'n persoonlikheidskultus (Mobutuïsme) ontwikkel (negatiewe verandering)
- Mobutu is deur die VSA bygestaan omdat hy as 'n antikommunistiese bondgenoot beskou is(negatiewe en positiewe veranderinge)
- Hy het 'n sterk gesentraliseerde regering geskep en alle aanstellings, bevorderings en die toewysing van staatsinkome beheer (negatiewe en positiewe verandering)
- Hy het 'n beleid van Zaïrenasie, 'n beleid wat vaardige/kundige buitelanders of diegene wat strategiese bestuursposisies beklee het met ongeskoolde plaaslike mense vervang is – wat tot wanadministrasie en wanbestuur in politieke leierskaprolle gelei het (positiewe en negatiewe veranderinge)
- Hy het nepotisme (kleptokrasie) toegelaat (negatiewe veranderinge)
- Mobutu was lewenslange president tot met sy dood in 2007
- Enige ander relevante antwoord

Ekonomiese beleide

- Nasionalisasie: Mobutu het die land se kopermynboubedryf genasionaliseer en die winste uit die koperbedryf gebruik om sy 10 jaar-industrialisasieplan te finansier (positiewe verandering)
- Het maatskappye wat deur buitelanders besit is, sonder vergoeding genasionaliseer
- Buitelandse maatskappye is onder beheer van sy bondgenote en familieleden geplaas (negatiewe verandering)
- Het Zaïrenasie (vervang buitelanders met Zaïrese burgers) ingestel (positiewe en negatiewe veranderinge)
- Zaïrenasie het tot korrupsie, diefstal en wanbestuur gelei (negatiewe veranderinge)
- Die ekonomie is gekenmerk deur nepotisme en elitisme (het groot gaping tussen die elite en gewone burgers/ryk en arm geskep)
- Swak ekonomiese beleide het tot die agteruitgang van infrastruktuur soos paaie ens. gelei
- Mobutu het 'n kleptokrasie geskep waar 'n groep aangewese staatsamptenare hulle posisies vir finansiële gewin misbruik het (negatiewe verandering)
- Mobutu is gedwing om 'n retrosessie (terugkeer van buitelandse eienaars) in te stel
- Baie min buitelandse eienaars het teruggekeer
- Toename in oliepryse het die landbou geaffekteer
- Die Kongo se ekonomie het in duie gestort
- Die Kongo het afhanklik geword van buitelandse hulp en beleggings, bv. van die Wêreldbank (negatiewe verandering)
- Enige ander relevante antwoord

Sosiale beleide

- Teen onafhanklikheid (1960) het die Kongo 14 universiteitsgegradueerdes uit 14 miljoen mense gehad
- Implementeer beleid van Authenticite (oorspronklik om inheemse gelowe en oortuigings te bevorder) om koloniale invloed uit die weg te ruim en Zaïrese met trots en eie kultuur te verenig. ook verwys na as Afrikanisering (positiewe verandering)
- Vervang Christelike name met Afrika name bv. Die Kongo word in 1971 Zaïre genoem
- Leopoldville word Kinshasha, Elisabethville word Lubumbashi en Stanleyville word Kisangani; Mobutu verander ook sy eie naam van Joseph-Desire Mobutu na Mobutu Sese Seko Ngbendu Waza Banga, wat beteken 'Die oorheersende oorwinnaar, wie as gevolg van sy uithou vermoë en onbuigbaarheid Sal Oorwin, sal beweeg van Oorwinning na Oorwinnaar en sy voetspore agterlos (positiewe veranderinge verbind tot dekolonisering)
- Kleredrag: die dra van Westerse styl pakke is verbied (deur 'n dekreet) en vervang met 'abacos' ('A bas le costumes'), wat beteken 'weg met die pak' (sosiale status) (positiewe veranderinge)
- Bevordering van plaaslike musiek (positiewe veranderinge)
- Mobutu het demokrasie as 'n vreemde/buitelandse ideologie vir Afrika beskou – hy het regeer as 'n Hoofman in 'n tradisionele Afrika-styl en dit gebruik om sy eie outoritêre posisie te versterk (negatiewe veranderinge)
- Frans het die onderrigtaal gebly en die onderwysstelsel het steeds die stedelike elite bevoordeel (negatiewe veranderinge)

- Na onafhanklikheid het primêre onderwys en skoolinskrywings het van 1,6 miljoen in 1960 tot 4,6 miljoen in 1974 gestyg (positiewe veranderinge)/Toe staatsbefondsing deur Mobutu teruggetrek is, moes ouers begin betaal en primêre onderwys het begin om te daal/af te neem (negatiewe veranderinge)
- Onderwysers en hospitaalpersoneel is vir maande lank nie betaal nie as gevolg van swak ekonomiese praktyke (negatiewe verandering)
- Armoede het toegeneem as gevolg van voedselinflasie (negatiewe veranderinge)
- Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidate moet hulle argument met 'n relevante slot saamvat

[50]

VRAAG 6: BURGERLIKE VERSET VANAF DIE 1950's TOT DIE 1970's: DIE SWARTMAGBEWEGING

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat op relevante bewyse gebaseer is deur analitiese en interpretasievaardighede te gebruik]

SINOPSIS

Kandidate moet verduidelik tot watter mate die aard van die Swartmagbeweging in die 1960s in die Verenigde State van Amerika 'n militante en gewelddadige beweging was, wat respek vir die lewens van swart Amerikaners verkondig het. Hulle moet hulle argumente met relevante historiese bewyse ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

- Inleiding: Kandidate moet 'n standpunt inneem deur te verduidelik tot watter mate die aard van die Swartmagbeweging in die 1960s in die Verenigde State van Amerika 'n militante en gewelddadige beweging was, wat respek vir die lewens van swart Amerikaners verkondig het. Hulle moet ook in hooftrekke beskryf hoe hulle beoog om hulle argumente te motiveer.

UITBREIDING

- Omstandighede in die VSA: (Agtergrondinligting)
 - Swart Amerikaners steeds ekonomies en polities onderdruk/belemmer in die VSA as gevolg van diskriminerende (Jim Crow) wette
 - Gebrek aan gevoel van trots as gevolg van sosio-ekonomiese omstandighede (woon in gheto's en krotbuurte/swak behuising/onvoldoende geriewe)
 - Swart Amerikaners raak ongeduldig met die stadige pas van verandering en die impak van die Burgerregtebeweging in die 1960's
 - Swart Amerikaners is aan polisievreëheid onderwerp – lei tot groei van nasionalistiese gevoelens
- Swartmagbeweging het die Swartmagfilosofie verkondig wat die gees van selfgeding, selfstandigheid, Swart Trots, beheer van politiek in eie gemeenskappe (verkondig deur Stokely Carmichael) bevorder het; swart Afrikaners moes hulleself teen polisievreëheid beskerm; swartes moes vryheid van wit mag nastreef; bevordering van Afrohaargestyl en Afrika-kleredrag en het die slagspreuk 'Black is beautiful' uitgedink
- Malcolm X het selfverdediging teen wit onderdrukking bevorder (militant)
- Hy het geredeneer dat bloedvergieting vir rewolusie (militant en gewelddadig) nodig was en hy het selfrespek en selfdisipline verkondig
- Bevorder die konsep van 'Black Pride' ('Swart Trots') (selfgating/selfrespek/self-help)
- Moedig swart Amerikaners aan om op enige moontlike manier teen wit Amerikaanse gesag op te staan in die strewe na vryheid, geregtigheid en gelykheid (geweld)
- Ondersteun die gebruik van geweld as 'n middel van selfverdediging teen diegene wat swart Amerikaners aangeval het (geweld)
- Stokely Carmichael het geglo dat die geweldlose strategie misluk het as gevolg van die geweld wat teen swart Amerikaners voortgeduur het (gewelddadig)
- Verkondig die uitsluiting van wit 'liberaliste' as 'n filosofie vir swart Amerikaners
- Hy bevorder een plan om die VSA in aparte swart en wit lande te verdeel
- Hy was teen die VSA se betrokkeheid in die Viëtnam-oorlog
- Impak: die duidelikste vorm van rassediskriminasie het geëindig

- Rassegeweld en –spanning het afgeneem
- Swart Amerikaners is tot openbare ampte verkies
- Behuising en geriewe vir swart Amerikaners is verbeter (selfagting)
- Swart geletterdheid styg en afhanklikheid van staatstoelaes daal (selfagting)
- Regstellende-aksie-beleide vir federale indiensneming is ingestel
- Bobby Seale en Huey Newton het in 1966 die Black Pantherparty (BPP) vir Selfverdediging – teen polisievreemdheid, gestig (militant en gewelddadig)
- Die Tienpuntplan is aangeneem om hulle sosiale, politieke en ekonomiese doelwitte vir die opheffing van die swart Amerikaanse gemeenskap te dek (selfagting)
- Die BPP het voedingskemas, kindersorg- en geletterdheidsprojekte in swart gemeenskappe bestuur – die voedingskemas het honger onder die jeug uitgewis en leer in skole verbeter (swartbemaatiging)
- BPP-geletterdheidsprojekte het ongeletterdheid in die swart Amerikaanse gemeenskappe uitgeroei (swartbemaatiging)
- BPP-kindersorgprojekte het na die mediese behoeftes van swart Amerikaners in swart gemeenskappe omgesien (swartbemaatiging)
- BPP-lede het strate gepatrolleer om polisie-aktiwiteite (polisieer die polisie) te moniteer en om hulle teen polisievreemdheid te beskerm
- BPP het geëis dat swart geskiedenis in swart skole onderrig word
- Enige ander relevante antwoord

- Gevolgtrekking: Kandidaat moet hulle argumente met 'n relevante slot saamvat

[50]**TOTAAL: 150**